

Ulkoministeriö
VN/24322/2024

Jyväskylän yliopiston lausunto arviomuistiosta koskien sääntelyä kehitysyhteistyön järjestämisessä

- 1. Arviomuistiossa esitetään uuden kehitysyhteistyötä järjestämistä koskevan lain säätämistä ja Laki valtion virastoista ja laitoksista (382/1989, jäljempänä ”virastolaki”) kumoamista. Virastolain tapaan arviomuistiossa esitetään säädettäväksi viranomaisille kuuluvasta yleistoimivallasta osallistua kehitysyhteistyön toimeenpanoon. Samalla toimivallan soveltamisalaa viranomaisten osalta esitetään yhtenäistettäväksi julkisuuslain 4 §:n kanssa. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten, mukaan lukien vaikutusten, osalta? (luku 2.1)**

Jyväskylän yliopisto kannattaa yleisesti lainsäädännön kehittämistä, jossa kehitysyhteistyötä koskevaa säännöstöä nykyaikaistetaan ja selvennetään.

- 2. Millaisia näkemyksiä teillä on uuden kehitysyhteistyön järjestämistä koskevan lain ja sitä koskevan IKI-instrumentin soveltamisalaa koskevasta muutoksesta suhteessa korkeakouluihin? Miten korkeakouluja tulisi kohdella suhteessa julkisuuslain 4 §:n viranomaismääritelmään (luku 2.1)**

Korkeakoulujen näkökulmasta olisi ongelmallista määritellä lain piirissä olevat tahot viittaamalla yksinomaan julkisuuslain 4 §:n, jossa ei mainita korkeakouluja. Selvyyden vuoksi olisi parempi, että korkeakoulut huomioitaisiin laissa selvemmin.

- 3. Kehitysyhteistyön järjestämistä koskevaan uuteen lakiin esitetään päivitettäväksi IKI-yhteistyötä koskeva maksuperustesäännös. IKI-yhteistyön osalta on tarkoitus yhdenmukaistaa IKI-yhteistyötä koskevia kirjaus- ja kilpailutusnäkökulmia. Millaisia näkemyksiä teillä on esitettyjen muutosten osalta? Millaisia näkemyksiä teillä on esityksen vaikutuksista? (luku 2.1)**

Jyväskylän yliopisto pitää hyvänä, että kirjaus- ja kilpailuttamisnäkökulmaa selvennetään. Hankintayksikkö vastaa kuitenkin itse siitä, sovelletaanko hankintaan hankintalakia tai sitä koskevia soveltamisalan rajoituksia.

Asiassa on myös huomioitava korkeakoulujen toteuttaman kehitysyhteistyön luonne. Esimerkiksi yliopistoille tyypilliset kehittyvien maiden yliopistojen kanssa yhdessä tehtävät tutkimus- ja kapasiteetin vahvistamisen hankkeet lähtevät

liikkeelle yliopistojen ja tutkimuslaitosten ideoista, joille mahdollisesti haetaan rahoitusta korkeakoulurahoituksen instrumenteista. Yliopisto ei lähtökohtaisesti tavoittele näissä taloudellista voittoa (pl. liiketoiminnalliset hankkeet) vaan sitä, että tutkimuksen ja muun yhteistyön kulut katetaan. Tiettyjen tutkimusryhmien asiantuntemus sekä yhteisesti tuottavat ideat voivat myös muodostaa hankintayksikölle suorahankintaperusteen. Tyypillisesti yhteistyön yliopistoille tärkeät hyödyt, esimerkiksi tutkimusjulkaisut, saavutetaan vasta rahoitetun yhteistyön jälkeen. Yliopistojen toteuttamaa kehitysyhteistyötä on tästä näkökulmasta vaikea määritellä toimeksiannoksi.

4. Arviomuistiossa kuvataan ulkoministeriön tahtotila rahoittaa tulevaisuudessa monitoimijahankkeita, joilla rahoitettaisiin konsortioita, jotka muodostuisivat esimerkiksi viranomaisista, korkeakouluista ja säätiöistä ja yrityksistä (luku 2.1.1.4). Millaisia näkemyksiä, hyviä käytäntöjä tai toimintatapoja teillä on monitoimijamallin rahoittamiseen?

Jyväskylän yliopistolla on hyviä kokemuksia konsortio / yhteistyömalleista, joissa konsortion osapuolet ovat olleet suoria osapuolia rahoituksen antajaan nähden, eli jokainen taho on saanut oman rahoituksensa ja vastannut tarvittavasta raportoinnista. Tällainen malli on koettu hallinnollisesti kevyeksi myös konsortion vetäjälle. Myös yleistöimivallalla siirretty hallintovastuu tietyn tahon hoidettavaksi on toiminut hyvin.

Jyväskylän yliopisto on kokenut tietyissä hankkeissa haasteelliseksi vaatimuksen yksityiskohtaisesta ja sitovasta toimintojen budjetin ennakosuunnittelusta, erityisesti toimijoiden yhteisissä hankkeissa ennen rahoituksen saamisen varmistumista. Monia asioita on vaikea ennakoida suunnitteluvaiheessa.

Asiassa on syytä huomioida myös kehittyvien maiden toimijoiden/instituutoiden/yliopistojen yms. mahdollisuus olla mukana konsortioissa valtionavustuslainsäädäntö huomioden

Yleistöimivallalla siirretty hallintovastuu esim. OPM:lle on toiminut hyvin. Hankalaksi on koettu Suomen Akatemian DEVELOP2-haku, jossa osa hankkeista rahoitettiin Akatemian ja osa Ulkoministeriön periaatteiden mukaisesti. Jälkimmäisessä esimerkiksi vaatimus yksityiskohtaisesta (sitovasta) toimintojen budjetin ennakosuunnittelusta on hankalaa useiden toimijoiden yhteisissä hankkeissa, joissa rationaalista olisi rahoituksen varmistuttua tehdä yksityiskohtainen vuosittainen suunnitelma. Monia asioita ei voi suunnitteluvaiheessa ennakoida.

Kehittyvien maiden yliopistojen kanssa tehtävässä yhteistyössä olisi hyvä, jos monitoimijamallissa kaikki yliopistot tasapuolisesti olisivat osapuolia ja raportoisivat suoraan UM:lle. Tämänhetkinen tilanne ei mahdollista kehittyvien maiden yliopistot eivät voi olla konsortion osapuolia.

Kysymykset 5-8: ei kommentoitavaa

9. Muut mahdolliset kommenttinne arviomuistiossa esitetyistä arvioinneista ja esityksistä?

Kokonaisuudessaan arviomuistio kuvaa hyvin kehitysyhteistyön järjestämiseen liittyviä haasteita ja on mielestäni erinomaista, että lakia näiltä osin selvennetään.

Jari Ojala
Rehtori

Tarkennus lausunnonantajasta: laki- ja hallintopalveluiden sekä humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan asiantuntijat

Tämä dokumentti on allekirjoitettu sähköisesti JYU Sign-järjestelmällä
This document has been electronically signed using JYU Sign

Päiväys / Date: 16.04.2025 16:15:25 (UTC +0300)

Jari Ojala

Rehtori

Organisaation varmentama (JYU-käyttäjätunnus)
Certified by organization (JYU user account)